

ODESZLI...

Andrzej Pankowicz

13 kwietnia 1950 – 1 lutego 2011

Z Uniwersytetem Jagiellońskim prof. Andrzej Pankowicz związany był, z krótką przerwą (w latach 1999–2003 – Wydział Historii Kościoła, PAT), od 1968 roku, kiedy to rozpoczął studia historyczne. W pierwszych etapach kariery uniwersyteckiej współpracował z profesorami: Marianem Zgórniakiem, Waławem Felczakiem, Henrykiem Batowskim. W 1973 roku uzyskał magisterium na podstawie pracy *Sojusz polsko-rumuński 1918–1926*. Stopień doktora nauk humanistycznych zdobył siedem lat później na podstawie dysertacji *KL Auschwitz w procesach norymberskich 1945–1949* (1983 wyd. polskojęzyczne, 1990 wyd. niemieckojęzyczne), a w roku 1986 – tytuł doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii w oparciu o pracę *Polski Czerwony Krzyż w GG 1939–1945* (Kraków 1985). Monografia nagrodzona została Nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Nagrodą Ministra Sprawiedliwości. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w roku 1997, a w 2009 – tytuł profesora zwyczajnego.

W ostatnich latach ksiądz prof. Pankowicz pełnił funkcję kierownika Katedry Teorii i Historii Badań Kulturoznawczych oraz kierownika Wydziałowych Interdyscyplinarnych Studiów Doktoranckich (w latach 2005–2007 był także wicedyrektorem Instytutu Studiów Regionalnych).

W szerokim polu zainteresowań naukowych profesora znajdowały się historia powszechna i historii Polski XIX–XX wieku, społeczne i kulturowe aspekty samorządności w różnych epokach historycznych od starożytności po czasy współczesne, dzieje chrześcijaństwa, historia i teoria badań kulturoznawczych oraz wykorzystanie do tych badań metodologii innych nauk humanistycznych. W każdym z tych obszarów można wskazać nie tylko rzeczowe, autorskie publikacje naukowe, referaty konferencyjne, ale również wiele prac licencjackich, magisterskich i dyser-

tacji doktorskich napisanych pod jego kierunkiem przez uczniów-seminarzystów.

Z pasją społecznikowską oddawał się pracy w Związku Harcerstwa Polskiego w okresie szkolnym, a po długiej przerwie – spowodowanej niemożnością pogodzenia własnych przekonań światopoglądowych z linią ideologiczną organizacji, od początku lat 90. XX wieku. W harcerstwie jako historyk brał udział w wielu przedsięwzięciach, uczestnicząc w pracach Rady Muzeum Harcerstwa w Warszawie, Komisji Historycznej Krakowskiej Chorągwi ZHP, opracowując wraz z Januszem Wojtyczą nowatorski metodologicznie informator statystyczny *Skauting polski w Galicji w latach 1911–1918* (2000). Jego działalność została doceniona przyznaniem Srebrnego (a pośmiertnie – Złotego) Krzyża za Zasługi dla ZHP.

Równie aktywnie działał w Polskim Czerwonym Krzyżu, przewodnicząc Zespołowi ds. Międzynarodowego Prawa Humanitarnego przy Małopolskim Zarządzie Okręgowym PCK. W rocznicowe obchody tej organizacji wpisała się trójjęzyczna publikacja *W służbie bliźniemu. Album 90-lecia PCK* (2009).

W 1989 roku był organizatorem i kierownikiem (do 1999) Studium Samorządności Społecznej – międzywydziałowej jednostki, która w 1993 weszła w skład Wydziału Prawa i Administracji kształcącej kadry dla potrzeb administracji samorządowej.

Na dorobek naukowy profesora składają się prace źródłoznawcze (dotyczące prasy polskiej wydawanej w ekstremalnych warunkach wojny i okupacji lat 1939–1945, akt procesów norymberskich – jako źródła historycznego i źródła dziejów procedur międzynarodowego prawa karnego, stosunków dyplomacji USA do niemieckich zbrodni wojennych i włoskiego faszyzmu), edycje i opracowania źródeł (rotulus do wydawnictwa oficjalnego Międzynarodowego Trybunału Woj-

skowego – pierwsza w Polsce publikacja zawierająca wszystkie wątki polskiego losu, także istnienie dokumentów o zbrodni katyńskiej, przypisy do autobiografii Rudolfa Hössa, edycja listów Marii z Ebertów Rostafińskiej z lat 1881–1890 i pamiętników Stanisława Polaczka z lat 1914–1936).

Kolejnym działem są społeczne i kulturowe aspekty samorządności. Zaliczyć tu należy prace i badania kanadyjskiego modelu kooperatyw (efekt badań prowadzonych w Toronto, mający odzwierciedlenie w projekcie wdrożenia elementów tego modelu w Trzebini), szwedzkiego modelu samorządu terytorialnego län oraz regionalnej świadomości młodego pokolenia Podhalan. Na studia historyczne samorządu terytorialnego składają się publikacje dotyczące Słownik, Grybowa, Brzeska, Wolbromia. Wspólnym elementem tego nurtu badań, których wyniki ukazały się także w publikacjach w Coimbrze i Brukseli, było poszukiwanie kulturowych uwarunkowań samorządności społecznej. Perspektywa kulturoznawcza dominowała zwłaszcza w ostatnim okresie życia i działalności naukowej profesora.

Od 2006 roku swoją wiedzę, energię i umiejętności organizatorskie poświęcił utworzeniu i kierowaniu Katedrą Teorii i Historii Badań Kulturoznawczych UJ, w ramach której prowadzone są badania i dydaktyka uwzględniające aspekty historyczne, filozoficzne i metodologiczne kulturoznawstwa.

W przestrzeni zainteresowań naukowych księdza prof. Andrzeja Pankowicza ważne miejsce zajmowały problemy z dziejów chrześcijaństwa. W Cluj ukazał się artykuł *The Greek-Catholic Church in Poland during the Communist Period*

(1995). Kolejne prace dotyczyły historii Kościoła rzymskokatolickiego XIX i XX wieku, tła politycznego działalności Kościoła w Europie Środkowej i jego stosunku do dążeń niepodległościowych, dziejów Kościoła krakowskiego przełomu XVIII i XIX wieku, a także kościołów starokatolickich i ruchu ekumenicznego. W ten nurt badań i dorobku wpisuje się również szkic portretu Piusa IX podejmujący czarną i białą legendę tego papieża w piśmiennictwie włoskim, niemieckim i polskim oraz opracowania dotyczące wspólnotowego wymiaru Kościoła i roli w zachowaniu tożsamości narodu arcybiskupów krakowskich Eugeniusza Baziaka i Karola Wojtyły. W zaawansowanej fazie były badania dotyczące kościoła lwowskiego przełomu XIX i XX wieku.

Dorobek naukowy profesora obejmuje także syntetyczne podręczniki do historii dla młodzieży szkół średnich (dziesięć wydań), redakcję *Encyklopedii historycznej świata* (t. VI, współredaktor t. VII, VIII, IX).

Od wielu lat czynnie uczestniczył w pracach Komisji Historycznej Polskiej Akademii Nauk, Komisji Historii Wojskowości Polskiej Akademii Umiejętności, Polskiego Towarzystwa Historycznego (w latach 1999–2003 był przewodniczącym krakowskiego okręgu PTH), Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Krakowie, Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich (później Zbrodni na Narodzie Polskim), Rady Naukowej Związku Podhalan, Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, Rady Zarządzającej Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie. Odbił staże naukowe, prowadząc również wykłady w ośrodkach akademickich na Węgrzech i Litwie, w Rumunii, Bułgarii, USA, Belgii, Kanadzie, Włoszech, RFN, Wielkiej Brytanii.

W 2009 roku odznaczony został przez prezydenta RP Złotym Krzyżem Zasługi, wcześniej otrzymał także Brązowy i Srebrny Krzyż Zasługi.

Jednym z ostatnich zrealizowanych pomysłów była trzydniowa listopadowa konferencja *Przeszłość we współczesnej narracji kulturowej* (2010), w trakcie której wygłosił referat o wertykalnym wymiarze historii.

Autorytet księdza prof. Andrzeja Pankowicza płynął nie tylko z dorobku naukowego, ale również, czy może przede wszystkim, z jego wysokiej kultury osobistej, taktu, przekonania etycznych i realizacji etosu profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego. Umiał przekazać znacznie więcej niż informacje i wiedzę. Ośmielał adeptów nauki do podejmowania wyzwań i realizacji przedsięwzięć, zwłaszcza tych, którymi byli zaciekawieni, a z czasem zafascynowani.

Do nagłej śmierci, mimo zmagania z chorobami, pracował dydaktycznie i naukowo, wyznaczając ambitne zadania, konsultując plany swoich współpracowników.

Paweł Plichta

asystent w Katedrze Teorii
i Historii Badań Kulturoznawczych UJ

Apel Komitetu ds. Opieki nad Grobami Profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego

Biorąc pod uwagę stworzoną przez ustawodawcę możliwość odpisu 1% podatku na organizację pożytku publicznego, Komitet ds. Opieki nad Grobami Profesorów UJ zwraca się z uprzejmą prośbą także w tym roku do wszystkich, którym pamięć o zmarłych profesorach Uniwersytetu Jagiellońskiego nie jest obojętna, o dokonywanie wpłat na konto Fundacji dla Uniwersytetu Jagiellońskiego

KRS: 0000077648,
nr konta: Fortis Bank SA 22 1600 1039 0002 0037 5647 5001
z adnotacją „Groby Profesorów UJ”.

Wszystkim Darczyńcom serdecznie dziękujemy!

Jednocześnie informujemy, że na internetowej stronie głównej naszego Uniwersytetu <http://www.uj.edu.pl/universytet/aktualnosci/odeszli/lista-pamieci> znajduje się Lista Pamięci – poczet zmarłych profesorów UJ, do uzupełniania której wszystkich serdecznie zapraszamy.

W Biurze Informacji UJ, ul. Piłsudskiego 8/1, dostępne są bezpłatne egzemplarze dodatków okolicznościowych: *Cmentarz Rakowicki. Groby profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego – ofiar Sonderaktion Krakau 6 XI 1939 („GW”, listopad 2009) oraz Szlakiem Pamięci. Groby profesorów UJ na Cmentarzu Rakowickim* („DP”, listopad 2010).